

## DE BETEKENIS VAN HENRI NOUWEN VOOR PASTORES.

Inleiding tijdens de predikantendag van de Bond van Predikanten op dinsdag 10 mei 2011.

Jurjen Beumer

### *Inleiding*

De meesten van jullie zullen de naam van Henri Nouwen wel kennen en één of meer boeken van hem hebben gelezen. Heel veel mensen, wereldwijd, putten kracht uit zijn boeken. Onder hen ook pastores, uit alle christelijke kerken en denominaties. Van veel collega's weet ik dat ze hun dag beginnen met een aantal overpeinzingen van Henri. Om de lange weg door het leven vol te houden, om overeind te blijven in het kerkelijke 'bedrijf', en daaronder de vreugde van de ontmoeting met God te smaken. Vreugde en troost, die jij op jouw beurt weer mag delen met je gemeenteleden. Bestaat er iets mooiers?

Ik vind het heel fijn om vanochtend enkele punten met jullie te bespreken die van belang zijn voor ons werk, of beter, die van belang zijn voor onze ziel. Of die ziel gevoéd wordt.

Ik wil mijzelf niet buiten schot houden. In mijn woorden over hem zul je ook mij herkennen. Mijn jarenlange optrekken met Henri Nouwen heeft veel voor mij betekend. Veel meer dan dat ik zijn biografie ben geworden, was het de vriendschap met hem die mij heeft gevormd - nieuwe inzichten die ik kreeg aangereikt; diepgang, die mijn vreugde voor de theologie vergrootte; uiteindelijk, zij het altijd heel breekbaar, een nauwere band met Christus.

Ik denk dat het vanochtend voor ons als predikanten van belang is de volgende punten wat nader te verkennen. 1. Nouwen en de kerk, 2. Nouwen en de theologie, 3. (heel kort) het profiel van een predikant en zijn/haar gemeente en afsluitend 4. Nouwen en de armen (het gewonde mensenkind).

### *1. Nouwen en de kerk*

Het meest bijzondere hiervan is dat Nouwen nooit over 'de kerk' heeft geschreven. Alleen op het eind van zijn leven en dan op een heel eigen, meditatieve manier in zijn veel gelezen boek '*Brood voor onderweg*', een korte meditatie voor elke dag. In het voorwoord schrijft hij: 'Ik had nooit eerder iets geschreven over de Kerk! Niet zo'n gemakkelijk onderwerp dus voor mij, maar ik overwon mijn vrees en begon eraan.'

Eigenlijk wilde Henri niet over de kerk praten. Intuïtief wist hij dat praten over de kerk al gauw eindigt in een voor of tegen iets zijn, en dat deze pro's en contra's afleiden van waar het in de kerk wérkelijk om gaat. Ik denk dat we dat zeer wel herkennen. De voorbeelden liggen voor het oprapen: voor of tegen een bepaalde theologische richting of visie op de bijbel, voor of tegen kinderen aan het avondmaal, voor of tegen de vrouw in het ambt, voor of tegen Wilders en zijn horden. En alsof het niet op kan, voor of tegen het bestaan van God ...

Jullie merken, de rij kun je eindeloos uitbreiden en voor je het weet zitten we elkaar in de haren en worden we uit elkaar gedreven. O zeker, al de dingen die ik noemde zijn belangrijk, en stellingname is nodig. Maar voor we het weten hebben we een gesprek over een thema, een item en verzanden we in de voors en tegens. Een goed spiritueel-gelovig gesprek over de kerk is moeilijk en lastig, zeker onder dominees. Soms denk ik, met náme onder dominees. Ons praten over al die thema's kan een rationele escape worden, om het onder elkaar niet te hoeven hebben over ons geloof, onze twijfel, ons eigenlijk niet meer willen, onze onzekerheid en ons verlangen naar gebed.

Als Henri in zijn *Brood voor onderweg* toch over de kerk begint volgt hij het Apostolicum.

*We moeten geloven in de Kerk! De geloofsbelijdenis heeft het niet over een organisatie die mensen wil helpen geloven in God de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Nee, de geloofsbelijdenis vraagt om geloof in God en om geloof in de Kerk, op dezelfde manier. Het tweede lijkt vaak moeilijker dan het eerste.'*(18/10)

*'Kerk' is dat onwaarschijnlijke stel mensen door wie God wil laten zien dat God van de wereld houdt.'*(19/10)

En in het volgende citaat zien we zijn de kerk-mens Nouwen én de kerk-kritische-mens Nouwen naast elkaar.

*We kennen de uitdrukking dat we in de wereld maar niet van de wereld moeten zijn, maar het is misschien moeilijker om in de Kerk te zijn en niet van de Kerk. Van de kerk ben je, als je zo bezig bent met kerkelijke en klerikale dingen, dat Jezus niet meer centraal staat. De Kerk belemmert je dan om Jezus te zien en te horen. Toch is Christus in de Kerk te vinden, nodigt Hij ons daar aan tafel, en spreekt Hij daar zijn eeuwige liefde voor ons uit. Het is een enorme spirituele uitdaging om in de Kerk te zijn en niet van de Kerk. (23/10)*

Liefde voor de kerk én kritiek op de kerk gaan bij hem hand in hand. Bij mijzelf ligt dat nog te uit elkaar, vind ik. Ik heb vaak moeite om mijn liefde voor de kerk volmondig en van harte te uiten en verzand dan in een zure, on-productieve houding. Ik ga dan jeremiëren. Er is ook zoveel dat niet deugt, niet klopt en 'ze' willen niet. Herkennen jullie die zuurgraad en het missen van een diepe liefde voor de kerk. Voor de kerk als gemeenschap dat lukt nog wel, maar voor de kerk als instituut? Door Nouwen leerde ik inzien dat dit negatief-klagerige ook typisch iets Nederlands is. Het glas is in dit kikkerland aan de zee te vaak half leeg. Reden waarom Henri het hier al heel gauw niet meer uit hield en naar de VS vertrok. Daar kon hij opbloeien.

*In de kerk, maar niet van de kerk, kerk-kritisch en kerk-beminnend. Het kan samengaan. Je hoeft echt niet uit te komen bij een waardevrije neutraliteit. Dat deed Nouwen ook niet. Hij was een trouw zoon van zijn kerk, priester in hart en nieren. Maar verzette zich als de kerk mensenrechten schond. Bij elke grote beslissing in zijn leven raadpleegde hij zijn bisschop in Utrecht. Maar hij ging toch ook zijn eigen gang. Hij was in Rome steward bij het Tweede Vaticaans Concilie ( 1962 - 1965), had gehoopt op een lente in de kerk, maar wilde ondanks alles áfhankelijk blijven. Hij leed aan zijn kerk waar die uit de bocht vloog. Wanneer dan? Als de-kerk-als-instituut (als machtsinstituut) de boventoon ging voeren en mensen ging wegdrücken en kleineren. Als de codices en de kerkordes belangrijker werden dan de gang van het dagelijkse leven, als de pastor zijn identiteit ging ontleen aan liturgische gewaden en toga's.*

*De Kerk slaat vaak diepe wonden bij mensen. Kerkelijke gezagsdragers kwetsen anderen dikwijls door wat ze zeggen, doen en vragen. (...) Predikanten en priesters realiseren zich niet altijd hoe een kritische opmerking, een afwijzing of een uiting van ongeduld levenslang in de herinnering van anderen gegrift kan staan. Mensen hebben zo'n enorme behoefte aan betekenis in hun leven, aan bemoediging en troost, vergeving en verzoening, herstel en genezing, dat iedere kerkelijke gezagsdrager voortdurend zou moeten beseffen dat 'mededogen' het belangrijkste kenmerk van kerkelijke gezagsuitoefening zou moeten zijn. (26/10)*

Nouwen houdt zijn lezers voor dat ze ondanks hun gekwetst zijn door de kerk toch niet afhaken. Want wie zegt van Jezus te houden, maar de kerk haat, dat hij of zij op den duur zowel de kerk als Jezus zal verliezen (27/10). Hij wijst dan op de weg van de vergeving. M.b.t. de kerk een volgens mij nieuw en buitengewoon gezichtspunt.

*Waar het op aankomt is dat we de Kerk vergeving kunnen schenken. Dat is buitengewoon moeilijk, want de Kerk zelf vraagt ons bijna nooit om vergeving, althans niet officieel. De Kerk heeft onze vergeving evenwel nodig. Het is een menselijke organisatie met heel veel fouten, maar het is ook Christus' levende en vergevingsgezinde tegenwoordigheid. 27/10*

Je vraagt daarmee nogal wat aan mensen. Denk aan al diegenen die seksueel misbruikt zijn, aan de joden die ook door toedoen van de kerk werden weggevoerd. Of denk eens aan al de jonge mensen, of ze de kerk willen vergeven dat zij zo moeilijk en moeizaam de taal van jongeren spreekt. Of dat men ons predikanten wil vergeven omdat we niet op onze post waren op het juiste moment, omdat we ons teveel inlieten met het instituut en te weinig met de concrete mens in nood. Laten we nadenken over dit inzicht van Henri, dat we de kerk vergeving moeten schenken, ook wij als dienaren van die kerk. Misschien vooral wij. Zelf wil ik het komende jaar, mijn laatste werkzame jaar in de kerk, een balans proberen te vinden tussen mijn kerk-minnend en mijn kerk-kritisch zijn.

## 2. Nouwen en de theologie

Ook hier betreden we een spannend terrein voor ons predikanten. Laat ik als terreinverkenning met een klein verhaaltje beginnen. Nouwen gebruikte het zelf ook. Dat deed hij vaker om hetgeen hij wilde zeggen toe te lichten, een spiegelverhaal in brengen:

*Er bestaat een verhaal over een professor die naar een Zen-meester ging om van hem iets over Zen te leren. Nan-in, de Zen-meester, dronk thee met hem. Hij schonk het glas van zijn bezoeker vol, en bleef maar gieten. De professor keek met grote ogen toe hoe het glas overliep, tot hij zich niet meer kon bedwingen. 'Het glas is overvol! Er kan niets meer bij!' 'Net als dit glas', antwoordde Nan-in, 'zit u vol met uw eigen meningen en veronderstellingen, als u niet eerst uw glas leegmaakt.' (p. 29 Even alleen)*

Om predikant te worden moet je theologie studeren, logisch en nodig. Je moet dingen weten: over de bijbel, over de geloofsleer, de kerkgeschiedenis, de filosofie en noem maar op. Prima, mooi. Maar, wat dan? Hoe verder? Wat doét dit met je? Brengt de wetenschap (logos) over God (theos) - de theologie - je dichter bij God? Of is het eerder andersom, dat de theologie ons bij God vandaan houdt? Dat ons hoofd zo vol zit met allerlei meningen óver God, dat het ons niet meer lukt om leeg vóór God (van God om God, zegt Eckhart) te worden. Op dit terrein bewegen zich de vragen van Nouwen en hierin wil hij ons richting geven.

Onlangs verschenen de eerste boeken van Nouwen in een Nederlandse vertaling. Ze zijn ontstaan uit colleges, voordrachten en lezingen voor pastores. Aan hen gaf hij onderwijs en hen maakte hij mee tijdens zijn vele reizen kris-kras over de wereld. Pastores moeten eerder dingen afleren dan aanleren. Hun dogmatische en ethische jasjes zitten vaak te krap. Ze worden veel te veel in beslag genomen door 'het intelligent analyseren en het gedetailleerd uitwerken van de heilsgeheimen, dat het een eenvoudig gesprek met God of een eenvoudig bij Hem zijn praktisch onmogelijk maakt.' ('De woestijn zal bloeien', p.45)

*God is niet zomaar iemand die we aan ons onderzoek onderwerpen, iemand over wie we onze klare wetenschappelijke bevindingen vanaf de kansel verkondigen. Hoe kan in godsnaam iemand geestelijk voedsel, troost en sterkte vinden in een gebedsleven dat niet alleen de werking van zijn verstandelijke vermogens opeist maar ze ook nog gecompliceerder maakt.?! ('De woestijn zal bloeien', p.73).*

In zijn mooie verslag-boek over een lang verblijf in een trappisten-klooster vertelt Henri zijn ervaring over het aanhoren van een theologische lezing. Hij verzucht:

*Toen ik naar de lezingen zat te luisteren was ik weer terug in mijn seminarietijd. Ik zei herhaaldelijk tegen mezelf: 'Wat interessant, wat fascinerend, wat doordacht' -en tegelijkertijd zei ik: 'En wat dan nog? Wat hebben al die woorden over God de Vader, de Zoon en de Geest te maken met mezelf, met hier en nu?' Zo gauw ik één stap zet buiten de kring van zijn terminologie, die me heel vertrouwd is, lijkt zijn hele beoog mijlenver verwijderd van ons dagelijks bestaan. ('Vreemdeling in het paradijs', p.180).*

En meteen al in die eerste boeken vinden we een hartstochtelijk pleidooi om de praktische vakken van de theologie spiritueler, dichterbij de geloofservaring te brengen.

*'Het is pijnlijk te beseffen dat slechts heel weinig geestelijken in staat zijn de rijke mystieke traditie van het Christendom aan te bieden als bron van wedergeboorte voor een generatie die opzoek is naar nieuw leven te midden van de puinhopen van een wankelende beschaving.' ('Creative Ministry', p.117)*

Met name in onze tijd is dat nodig, omdat

*'we een periode tegemoet gaan van een groeiend zoeken naar spiritualiteit, dat wil zeggen naar godservaring juist op dit moment van ons leven.' ('Creative Ministry' p.117).*

Let wel, woorden uit 1972! Hoe heeft hij gelijk gekregen. Nog nooit is het verlangen naar zingeving, naar levensbeschouwing, naar God, zó groot geweest als in onze dagen. Je hoort, ziet en voelt het om je heen. Het zindert en knispert.

Steeds meer zal hij ook zelf de theologie áchter zich laten, of beter, integreren in de totale menselijke existentie. Zijn meest fameuze boek *'Eindelijk Thuis'* over de parabel van de verloren zoon, troost miljoenen mensen over de hele wereld en daagt ze uit om hun zoektocht naar het huis van de Vader niet op te geven - om thuis te komen van alle vermoeienissen - om het dorre, verre land van oorlog en onderdrukking de rug toe te keren. In dit boek van Nouwen verschaft de bijbel geen informatie, maar hier gebeurt formatie, omvorming. Hier lééft de theologie omdat ze ons leidt tot een grotere communio met God en ons omvormt naar het beeld van Christus en een eenheid aanbrengt tussen ons gebed en ons geloof.' ('De woestijn zal bloeien', p.44)

Een studente in de theologie schrijft mij: 'In (mijn studie) leer ik minimalistisch te denken. Een psalm, die God zou moeten loven, wordt geëxegeseerd met als hoogtepunt: de parafrase. Ik kan daar maar niet aan wennen. Wat ik wil, en na mijn bachelor zal doen, is de leegte zoeken, de vrijheid waar Vasalis het over heeft. Ik wil (over) poëzie schrijven en God door mij zijn werk laten doen. Jezus Sirach schrijft in het meest dichtertelijke deel van zijn 'Wijsheid' dat hij van een kanaal, een rivier en daarna een zee werd. Dat aanzwellen wil ik meemaken: God die door je heen stroomt, een vloed die groter en groter wordt en op papier tot rust komt .... in een lofpsalm.'

Kan dat? Kunnen we zó theologie bedrijven, ook na onze studie? Op een congres in Toronto in 2006, gewijd aan Nouwen omdat het 10 jaar geleden was dat hij stierf, sprak ik veel studenten van hem, de meesten al weer jaren pastor (rk of prot). 'Deze collega's zeiden: 'Zó met theologie bezig zijn en je kerkenwerk doen gaat niet vanzelf. Daarvoor heb je begeleiding nodig. Iemand naast je, die jou wegwijst maakt in wat er in je ziel om gaat, die jou de lectio divina leert, jou begeleidt om de stilte te oefenen, die je volle hoofd helpt leeg maken en jou leert te bidden. Voor ons was Henri zo iemand en van hem hebben we geleerd om er nu op déze manier voor anderen te zijn.' En de keren dat ik zelf vast liep, hielp Henri mij. Ik herinner me dat ik eens tegen hem zei dat ik nauwelijks meer het woord God uit mijn mond kreeg omdat ik zoveel dingen over God hoorde die mij tegen de borst stuitten. Hij zei toen tegen mij: 'Het feit dat anderen dingen over God zeggen die jou niet aanstaan, mag jou niet van de opdracht ontslaan om op jouw, hoogst-eigen manier over God te spreken.' Zijn woorden voelden als een bevrijding, mijn geloof kon weer stromen.

*'Oorspronkelijk betekende het woord "theologie" "vereniging met God in gebed". Tegenwoordig is de theologie een universitaire studie geworden naast vele andere, en dikwijls vinden theologen het moeilijk om te bidden. Maar voor de toekomst van het pastoraat is het van vitaal belang om de mystieke kant van de theologie te herontdekken zodat elk gesproken woord, elke raad die gegeven en elke strategie die ontwikkeld wordt, voortkomt uit een hart dat innerlijk verbonden is met God. ('In de naam van Jezus, p.32)*

### 3. Het profiel van de predikant en zijn/haar gemeente

In een paar zinnen van het Lukas-evangelie wordt het profiel van de predikant, de gelovige én de christelijke gemeente geschetst. Hiermee sluit ik af. (de volgende drieslag is te vinden in: Philip Roderick, *Bemind. Henri Nouwen in gesprek*, Kampen/Averbode 2008, p.50)

In de nacht bidt Jezus (6, 12): 'En het geschiedde in die dagen, dat Hij naar het gebergte ging om te bidden, en Hij bracht **de nacht** door in gebed tot God.' Het is de opmaat van de Bergrede van Lucas. Na het gebed in de nacht volgt in **de ochtend** de roeping tot gemeenschap. 'En toen het dag geworden was, riep Hij zijn discipelen tot zich en koos er twaalf uit ..' In de ochtend krijgt de kerk gestalte zou je kunnen zeggen. En wat gebeurt er in **de middag**? De schare hoort naar Hem, ze worden van hun ziekten genezen en 'die gekweld werden door onreine geesten werden genezen.' (6,18). Daarna zet de Lucaanse Bergrede in: 'En hij hief zijn ogen naar zijn discipelen en zei: 'Zalig, gij armen, want van jullie is het Koninkrijk van God. ' (6,20) Ziehier de weg tot van de navolging in óns heden.

Net als Jezus, bidden wij in de nacht/avond, stichten wij gemeenschap in de morgen en zijn bij de armen in de middag. Als we dit geestelijk profiel tot de onze maken zal de kerk bloeien als nooit te voor.

We zingen nu samen 3x *Ubi caritas et amor*

### 4. Nouwen en de arme

De gewonde en kwetsbare mens neemt een centrale plaats in in léven en werk van Henri Nouwen. Het gaat om caritas et amor, spiritualiteit én solidariteit. Het eerste woord, 'spiritualiteit' is 'in' in onze dagen. Het tweede woord 'solidariteit' veel minder, Dat woord is aan het verbleken helaas. Toch, wie uiting geeft aan zijn of haar ervaring met de Uiteindelijke, met God, - kan en mag daarbij niet de ander en de wereld overslaan. Sterker nog, waar dit wél gebeurt, verwordt spiritualiteit tot een vroom onderonsje, tot een individuele wellness voor de ziel, een escape aan de harde wereld en haar lotsbestemmingen. De bijbelse spiritualiteit kent dit niet, daar is de individuele roep van de ziel

altijd verbonden met de ander. Het 'ik' van de psalmen, de roep uit de diepte, is ingebed in de dialoog met de ander, vooral de ander in nood.

Door goed te kijken naar Christus, en zijn woord te horen, raak je ingespeeld op deze weg, houdt Nouwen ons voor. Zijn spiritualiteit is door en door christocentrisch, christ-centered. De meeste van zijn boeken kiezen een evangelie-verhaal als invalshoek. In het evangelie licht ons leven op. Hier is iemand bezig om steeds de Schepper van zijn leven tot middelpunt te maken, Abba. En wat zien we? Dat je dan als vanzelf uitkomt bij de kleinen en de nooddriftigen, de armen en de uitgerangeerden. En wat nog meer? Dan jij zélf evenzeer gewond bent en langs de kant van de weg ligt. Jij pastor en predikant ook!

Ben ik wel op mijn plek waar ik nu ben? vroeg de rusteloze Nouwen zich steeds weer af. Hij probeerde zijn roeping op beroemde universiteiten, in een klooster, wilde priester van de armen worden in Latijns Amerika. 'Iets' dreef hem voort, 'Iemand' zat hem op de hielen. Steeds bad hij (we kunnen het nalezen in zijn dagboeken) en ik paraphraseer: 'God, waar wilt u mij hebben, waar kan ik rusteloze en man vol innerlijke verwondingen, u het beste dienen, vertel het me.' Dit is het intieme gebed van de dienaar van God, van ons predikanten, 'Spreek, Heer, uw dienaar luistert.' (1 Samuel 3,10) Zó komen we aan kerk en theologie voorbij en wórdten we liefhebbers (amateurs) van kerk en theologie.

Nouwen volgde zijn innerlijke roepstem en kwam bij de Ark-beweging van Jean Vanier uit. Open, christelijke leefgemeenschappen, waar verstandelijk gehandicapten samenwonen met hun begeleiders. Henri noemde het de *downward mobility* van het evangelie, de neerwaartse beweging naar de lijdende mens, daar waar Christus te vinden is, daar moet ik zijn. Hij komt op deze begrippen omdat hij vlak ervoor, aan de beroemde universiteit van Harvard (waar hij doceerde), aan den lijve had ondervonden wat het betekende te moeten meedoen in de ratrace van de *úpward mobility*: hoger, beter, nog meer, onverzadigbaar, je moet - je zult, de kooprijks van de winkelcentra, de seksueel getinte reclames op elke hoek van de straat. Kom bij mij! Koop bij mij!

*Ik koester warme gevoelens voor veel mensen die ik op Harvard ontmoet heb, maar nu ik er weg ben, heb ik ook medelijden met hen. Ik zie nu in dat ze verstrikt zitten in de ambities van het academische milieu, dezelfde ambities waarin ook ik, zonder het te weten, vastzat. (p. 31 Keerpunt)*

O nee, het gaan naar de Ark-gemeenschap en daar pastor zijn, was niet gemakkelijk voor Henri. Opeens was hij niet meer de hoogleraar die interessante gesprekken voerde met mensen op een zeker niveau. Nee, zijn nieuwe medebewoners kenden hem niet, wisten vanwege hun verstandelijke handicap niets van hem, ze vroegen slechts zijn aandacht, warmte en genegenheid. Dat was wennen. Ben ik dan toch niet op de goede plaats? Moet ik hier doorheen? Is dit wat u vraagt God, dat deze gewonde mensen mij mijn eigen verwondingen leren zien? ... En dan, dan ga je op je gezicht. Hij is nog maar een korte periode bij de Ark in Toronto of hij stort in. Psychisch geheel aan de grond moet hij naar een herstellingsoord. Stapje voor stapje krabbelt hij overeind en ervaart hij heel diep wat het is om te worden, wat hij zelf ooit als titel aan een boek van hem had meegegeven, een gewonde genezer (wounded healer). Elke pastor gaat door diepe dalen van eenzaamheid, afwijzing, zielenpijn en godverlatenheid. Stapje voor stapje krabbel je overeind en je beseft, meer zal ik niet zijn, een gewónde genezer, maar het is genoeg.

Er loopt een diep spoor door de geschiedenis van de kerk, dat vernieuwing van kerk en theologie vaak begon met een toewending, een bekering naar de armen, naar de mensen in nood in allerlei situaties.

*De armen maken dat de Kerk trouw blijft aan haar opdracht. Als de Kerk niet langer een Kerk voor de armen is, is ze haar bestaansreden en haar wezen kwijt. Dan raakt ze verzeild in meningsverschillen, afgunst, machtsspelletjes en kleingeestigheden. ('Brood voor Onderweg', 31/10).*

*Zij die aan de rand van de samenleving staan vormen het hart van de Kerk - zo is het en niet anders! Dat betekent dus, voor ons als leden van de Kerk, dat we steeds weer de randen van de samenleving opzoeken. Onze eerste aandacht moet uitgaan naar zwervers, mensen die honger hebben, kinderen zonder ouders, aids-patiënten, mensen die emotioneel in de war zijn. (...) Het goede dat Jezus met ons voorheeft komt altijd tot ons via de armen. Dat is de ervaring van degenen die met hen werken, de armen geven meer dan zij ontvangen. Ze voeden ons. ('Brood voor Onderweg', 1/11)*

Franciscus bekeerde zich, met een kus aan een melaatse. Albert Schweitzer trok naar Afrika en was daar een met hen. De mensen van de inwendige zending stichtten instituten voor ontspoorde en ontregelde mensen. De Hospice-beweging staat stervende mensen bij. Kerken over de hele wereld bekeren zich steeds meer tot de arme. Bij Stem in de Stad bouwen we een gemeenschap rond mensen die niet mee kunnen komen in deze keiharde samenleving. Henri Nouwen ging wonen bij gehandicapte mensen.

En boven dit alles uit schalt de bijna kosmische schaterlach van bisschop Tutu. Met een aanstekelijkheid die tranen van vreugde geeft en ons verlangen naar heelheid wekt.

De kerk, de theologie en de armen, deze drie. Maar de meeste is Christus zelf.

*'We hebben zijn zelfportret. Als we dat voor ogen houden, leren we vanzelf hoe we Jezus volgen moeten en worden zoals Hij.'* (23/5)

©jbb, 8 mei 2011

Jurjen Beumer. Jurjen (dr. J.J.) Beumer is pastor en directeur van Stem in de Stad, het oecumenisch diaconaal centrum in Haarlem (zie [www.stemindestad.nl](http://www.stemindestad.nl)). Hij schreef meerdere boeken op het raakvlak van spiritualiteit en maatschappelijk engagement, meest recent: *Bidden. Het meest intieme gesprek*, Kampen (Ten Have) 2009; *Godzoekers. Van Benedictus tot Oosterhuis*, Kampen (Ten Have) 2010. Beumer was jarenlang bevriend met Henri Nouwen en is ook zijn eerste biograaf: *Onrustig zoeken naar God. De spiritualiteit van Henri Nouwen*, Tiel 2007 (1<sup>ste</sup> druk 1996, 4<sup>de</sup> druk 2007), vertaald in zeven talen.

Eventueel nog verwerken in een noot, K. Barth, *Einführung in die evangelische Theologie*, Zürich 1962. Vooral hfst 3, 'Die Gefährdung der Theologie.' Dit boek is vertaald en bewerkt door A.A. Spijkerboer, *Wat is evangelische theologie? De zwanenzang van Karl Barth*, Kampen 1999.